NUMMER 5 | 15 MEI 2026 | JAARGANG 1

Reformatorische Opvoeding

BLAD VOOR THEOLOGIE EN KERKGESCHIEDENIS

Onderwezen in alle wijsheid.

CALVIJN EN DE SAMARITAANSE AFGODERIJ
De kerk vertreden door de voeten der ongelovigen.

DE BIJBELVERKLARING VAN CALVIJN
Over zin en onzin in het calvinisme.

CALVIJN ALS 1500se AMOS
Gelijkenissen tussen Amos en Calvijn.

DE GALEI-SLAAF
Een kort verhaal over verwarrende contacten en gemengde gevoelens.

"En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren."

HAND. 7:22

Reformatorische Opvoeding

Blad van het Instituut voor Reformatorisch Onderwijs (IRO)
nr. 5 - 15 mei 2026

Voor de omslagafbeelding is gebruik
gemaakt van het Woordweefgetouw

CALVIJN EN DE SAMARITAANSE AFGODERIJ

Calvijn stelt in zijn verklaring van Handelingen 8 dat het een school is om de wereld en al haar aanlokselen te leren verachten. Het zaad onder de aarde blijft voor enige tijd verborgen, stelt Calvijn, en voor een tijd brengt het Woord niets dan moeiten, en dikwijls zal er twijfel zijn, en de wandel zal vertraagd zijn door hinderpalen, om zowel lijdzaamheid als ijver te oefenen. (:34) Tot de tijd der volle openbaring moet er genoegen mee worden genomen, stelt Calvijn. Het is om de wijsbegeerte aan te wakkeren.

Calvijn stelt dat de hel de ladder is tot de hemel, die Jezus moest beklimmen, en dat wij Jezus daarin moeten volgen. De smaadheid hierin is een overgang ten leven. (:33) Het is het pad van zelfvernietiging als ego-vernietiging.

Calvijn stelt dat iemand die op eigen wijsheid vertrouwt niet leergierig kan zijn. Zelfvertrouwen hindert leergierigheid. (:31) De zelfvertrouwers voeden liever hun onwetendheid dan dat ze iemand’s leerling zijn, en stellen zich zo valselijk als leermeesters over anderen, stelt Calvijn.

Zolang het mogelijk is, stelt Calvijn, moeten de vromen de mensen als uit de hel zelf halen, en niemand, ook niet de grootste misdadiger, mag zo hard behandeld worden dat er geen vergeving meer mogelijk is. God staat niet toe dat er met vervloekingen wordt gewoed. (:22)

Calvijn strijdt verder tegen de genade als koopwaar, om er geld mee te verdienen. (:18) Uiteindelijk is dit waarom genade zo populair is geworden, omdat het goed verkoopt. Genade is tot een marktwaar geworden. Calvijn legt uit dat genade zo wordt misbruikt voor eer, aanzien en macht.

Calvijn noemt dat Simon de tovenaar de afgod was van de Samaritanen, die ze als God beschouwden. Dat is dus eigenlijk de houding dat je recht en geestelijkheid gewoon kunt inkopen zonder door de nodige voorwaarden heen te gaan. Ze hebben God tot koopwaar gemaakt. Dat is hoererij. De vromen moesten daarom alle listen en lagen van de bedrieger kennen. Het is daarom ook van belang dat de vromen zich niet laten afschrikken door de hardheid van het lijden wat zij hebben te dragen, en volharden in het prediken van de leerregels.

Calvijn stelt dat ballingschap en vlucht hierin de oefenschool zijn tot martelarenschap. (:4) Calvijn noemde de godsdienst van de Samaritanen nabootsing. (:1) Wolven hadden zich verzameld om de kudde te verslinden. Daarom was er een roeping van de goede herder.

Calvijn noemt in zijn commentaar op Handelingen 7 het volk hardnekkig en wederspannig, geheel ontembaar, zoals de giganten. Het waren profetenmoordenaars. Calvijn stelt dat God geen offerandes wil, maar beoefening van vroomheid. Hij noemt het dwaasheid dat mensen denken door offerandes God te willen verzoenen. Alle godsdienst die niet geestelijk is is de Heere een gruwel. (:50)

Calvijn stelt dat ze zich zorgeloos aan de zonde overgeven. (:49) Zij bedrijven een kinderachtig spel met hun afgod. Zo verheffen ze zich met trots alsof ze onfeilbaar zijn. Ze denken dat ze God kunnen dienen en gunstig kunnen stemmen door koude ceremoniën, denkende dat ze God kunnen beoordelen naar hun begeerlijkheden. Ze zijn vleselijk gezind en aan de wereld verknocht,

denkende dat God gelijk aan hen is. (:47) Calvijn noemt het dwaasheid dat ze hun leven en waarheid hebben gebouwd op uitwendige plechtigheden.

Calvijn stelt dat God zich niet hecht aan de uiterlijke vormen, alleen voor zover zij symbool zijn van de hemelse waarheid. De eredienst is slechts geestelijk, maar daar hadden ze door hun vleselijke verblindheid een slechte en verkeerde betekenis aan gegeven. (:44)

De vorm van eredienst kan niet door menselijk welbevallen veranderd worden, stelt Calvijn. Alle aandacht moet gevestigd worden op het voorbeeld. Het is een thema dat telkens terugkeert bij Calvijn. Hij strijdt tegen de uitwendige vormen, en richt op het symbolische en het geestelijke ervan, als een voorbeeld. Dat is een goede koers, maar in het gevecht met het monster van het letterlijke wordt hij ook aangevallen door het monster van het eenzijdige, in de zin dat hij toch nog gaat monopoliseren en verstarren. Hij verabsoluteerd de voorbeelden. Calvijn raakte in dit gevecht verstrikt in een zekere laag van geestelijk materialisme. Vandaar dat de reformatie nog verder moest. Hij raakte verstrikt in het varkensgrieks en had te weinig kennis van het Aramees, de taal van Jezus.

Calvijn richtte een nieuw theologisch systeem op, en dat was zo ver als het ging, zo goed en kwaad als het ging. Het had zowel goede punten, zeer goede punten, als slechte en zeer slechte punten. Daarom moest het systeem nog verdiept worden. Calvijn was ergens vastgeraakt. Er moest nog verder aan dit systeem gesleuteld worden.

Bij Calvijn ging het niet om het voorwerp, maar om het onderwerp en het ontwerp. Daarin had hij goede koers, maar nu moest er nog verbandelijkheid en nuance komen. Die probeerde hij te geven in zijn bijbelverklaring, maar de Institutie bleef aan hem knagen en hield hem in gevangenschap zoveel het kon.

Calvijn stelt dat de vrome zich er nauwkeurig op moet toe leggen, om de door God gestelde leerregels te volgen want als er ook maar een weinig daarvan wordt afgeweken, wordt de lauwe her- en derwaarts door allerlei dwaasheden vervoerd, en is het noodzakelijk dat de lauwe in allerlei bijgelovigheden verstrikt wordt, en geheel en al ondergaat in de brede stroom van dwalingen. (Calvijn in zijn verklaring van Handelingen 7:42) Een klein beetje zuurdeeg maakt het geheel zuur. Een klein lekje in het schip doet het gehele schip zinken. God zal de lauwen uitspuwen. Zo wordt de mens tot dom vee. Zo wordt de lauwe overgeleverd aan zijn zinneloosheid en onbezonnenheid. God heeft een afschuw van valse godsdienst, stelt Calvijn. Ze vermoeien God met hun ongerechtigheid. God haat alles wat met vreemde vermenging is besmet. Calvijn wijst hierbij op Amos die ook zo sprak. Het is de afval der vaderen. Hele volkeren werden hierdoor meegesleurd. Ze namen het niet zo nauw met God. Zelfverheffing was hun sport, hun ambitie en hun obsessie. Dat kon ook heel subtiel gaan.

Calvijn stelt dat er vreemde afgoden komen als de mens ook maar in het allerminst van het Woord afwijkt. (:40) Het volk dat uitgeleid werd in de wildernis was hardnekkig en ongeneeslijk in zijn verdorvenheid, zo hardnekkig dat ze zelfs door vele plagen niet werden vernederd. Het is als de onverbrekelijke zelfvoldaanheid van de stierenvechters. Zelfs in hun dood volharden zij nog in de zonde. Het is als de vleeseter die zelfs als zijn hele familie is uitgemoord met de plagen die het lijken eten met zich meebrengt, nog zelfvoldaan glimlacht : ‘En toch zal ik doorgaan met vlees

eten.’ Ze zijn door hun drugs als waanzinnigen geworden. Het kaf groeit op met het koren. Velen durven zich ook gelovigen te noemen. Zij volgen het gouden kalf. Een kalf hebben zij als god gemaakt, en daaraan offeren ze schizofreen als ze zijn hun kalveren. Het is het absolute toppunt van krankzinnigheid, het loon van de zonde.

Het is de afval der vaderen. Het zijn dwaze vaderen. Het kaf groeit op met het koren. Volhard als een boom geplant aan waterstromen. (Psalm 1)

Calvijn noemt de ijzeren boosheid van het volk. Zij hangen de dode en dodende letter aan. (:38) Daarom vielen ze Stefanus aan, wat overigens in de nieuwe bijbel het stenen graf van Simson wordt genoemd. Het is de weg naar het eeuwige leven. Stefanus nam de zonde van de mensheid niet aan. Destijds werd Mozes aangesteld als hun wreker en verlosser, stelt Calvijn. (:35,36)

Calvijn wijst erop dat Lucas stelde dat Mozes onderwezen was in alle wijsheid van de Egyptenaren, en dat hij daardoor geschikt werd gemaakt voor zijn roeping. De Egyptologie is daarom een belangrijke basis in de verdere reformatie. Calvijn wil dit in de context van de wetenschap plaatsen, niet in het bijgeloof. (:22) Mozes werd dus niet middelbaar opgeleid, maar hooggeschoold. Hij was een afgezonderde.

Het straktrekken van de lichaamsdelen is belangrijk als men van profetie wil komen tot het touw, oftewel de sobere damascusgebondenheid in de vreze des Heeren die Paulus had ontvangen, en ook Jezus. Dat moeten we bij dit alles opmerken, want de heilloze gedachten die de mens willen besturen komen binnen door de lichaamsdelen, door het vlees, en daarom moeten die allereerst strak gehouden worden om weerstand te bieden, in het gevecht op Pniël. Vandaar dat we Calvijn’s stelling dat profetie en de profetische bediening heeft afgedaan vanwege vervulling door Jezus kunnen verklaren. Jezus stond ook voor de sobere gebondenheid. Uiteindelijk moeten we niet zomaar voortgedreven worden door een profetie, maar het touw, ook al is dat profetisch op zich, en was Jezus ook een profeet. Het gaat erom dat het vanuit de bron van het touw moet komen, en niet zomaar van profetie op zich. Buiten de sobere gebondenheid kan het profetische vals zijn.

Het straktrekken van lichaamsdelen is ook belangrijk om het lichaam te ontladen van overtollige gedachten en energie die er niet thuishoort. Dit is onderdeel van het toetsen op Pniël.

Calvijn stelt dat mensen die onbedacht hun begeerten najagen niet op God willen wachten, niet in gematigdheid willen leven. De slavernij in Egypte was een beeld van de zondeval waar Stefanus over predikte. Dat moest de mens weer onder ogen komen. Ook de afval in de wildernis in de uittocht is hier een beeld van, als de afval der vaderen, de diepte van de zondeval, de grootte van de zonde, die onder ogen gekomen moest worden. (zondag 1) Calvijn stelt dat de kerk nog steeds onder zware tyrannie gebonden ligt, als het ware door de voeten van de ongelovigen vertreden wordt. (:6) Zowel Jozef als Jezus moesten lijden door de banden, de straf en de schande van een misdadiger te dragen, door misdadigers. Ook Stefanus ging hier doorheen.

DE GALEI-SLAAF

Hij woonde op twee hoog. Zijn tante Rosa op zeven hoog, in dezelfde flat. Hij zat met haar in het eethuisje op de begane grond, de hoek van de flat. Er stonden ook wat andere winkels naast, zoals de supermarkt.

‘Het duurt heel lang in iemand’s leven voordat hij in het juiste vaarwater is gekomen,’ zei tante Rosa.

‘Ware woorden,’ zei hij. ‘Het lijkt wel eindeloos, wel eeuwig te duren.’

Tante Rosa was schilderes van zwanenschilderijen. Tante Rosa had een geheim. Ze was eens in de hemel geweest.

Even later liep hij met haar mee naar het trappenhuis waar ze de lift ingingen. Ze gingen naar zeven hoog, waar tante Rosa woonde. In haar huis liet ze hem de zwanen schilderijen zien. Hij was onder de indruk.

‘Onder een hemelblauwe lucht,’ zei tante Rosa.

Ze liet hem toen een schilderij zien van een schip op zee. Er was storm. Oom Karel was een zeiler.

Hij moest toen allemaal weer aanhoren wat oom Karel haar allemaal had aangedaan. Eindeloos. Zo ging dat altijd. Hij kwam daarom ook met gemengde gevoelens daar.

Aan het einde van haar verhaal zei ze : ‘Maar ik ben in de hemel geweest, en nu schilder ik zwanen schilderijen.’ Zo ging dat altijd. Hij kon het wel dromen. Hij wist al precies wat ze zou zeggen. Het verhaal veranderde eigenlijk nooit.

Hij vertelde dan soms over zijn eigen verleden, dat hij in een klooster had gewoond bij de monniken, en daarna in pelgrimsoorden, en hermieten oorden, hermitages en in holen, en uiteindelijk had hij bij de indianen en de amazones gewoond. Daar had hij ook veel meegemaakt, zoveel dat hij weer terug moest vluchten tot de stad. Maar als hij aan het woord was luisterde ze bijna niet, dan vaagde ze helemaal weg, alsof ze bezeten was van haarzelf. Soms was ze ook heel aardig en meelevend. Daarom had hij gemengde gevoelens. Hij vertelde over een vrouw bij de hermieten, genaamd Herma, hoe die altijd zo kon schreeuwen en schelden. Dan trok ze vaak haar schouders op, en begon ze weer over haar eigen verhaal. Soms wist hij niet wat erger was, die Herma of tante Rosa. Ze hadden wel wat aan elkaar, maar ook weer niet. Soms kon hij haar wel schieten, de wijze waarop ze deed, zo ongeïnteresseerd, zo onverschillig, terwijl ze op andere momenten heel zorgzaam kon zijn. Tante Rosa had geheimen. Ze was in de hemel geweest, en daarom was ze vaak afwezig, alsof ze er nog steeds was. Soms had hij het gevoel dat ze hem liet vallen als een baksteen, terwijl andere momenten ... Nee, maar dat wilde hij eigenlijk helemaal niet, met haar meegaan. Hij wilde met beide benen op de grond blijven staan. Hij wist dat oom Karel haar zo had gemaakt.

Herma was een heerseres bij de hermieten, zo stelde ze haarzelf op. Altijd een grote mond, wist het altijd beter. Zij had ook meerdere gezichten. Maar die tante Rosa dat was ook niks in zijn ogen. Het was familie dus hij kon haar niet wegdoen. Hij zat eraan vast. Hij moest ermee leren leven. Die vreemde Herma was een rover. Zo zag hij tante Rosa eigenlijk ook. Tante Rose vrat zijn tijd en energie weg. Aan het einde van zo'n gesprek was hij ook helemaal gesloopt. Hij had dan allemaal weer nare herinneringen aan Herma. Hij zou proberen meer en meer tante Rosa te ontlopen. Het zou een sport moeten worden. Altijd als hij haar tegenkwam wist hij waar het op uitliep.

Nee, hij moest maar niet meer naar het eethuisje gaan, en niet meer naar de supermarkt op de begane flat. Hij moest maar gewoon naar de andere supermarkt gaan, ook al was dat een eindje lopen. En dan maar hopen dat hij haar niet zou tegenkomen. Tante Rosa moest weg uit zijn gedachten. Het gaf hem alleen maar problemen. Hij kon het verleden zo niet verwerken.

Met tante Rosa ging het eigenlijk steeds slechter. Een tijdje later hoorde hij dat ze was overleden. Nu voelde hij zich schuldig, maar ook opgelucht, en daar voelde hij zich ook weer schuldig over. 'Eindelijk rust,' dacht hij, maar zijn geweten plaagde hem. Hij kon nu Herma ook een beetje vergeten, want dat kwam juist altijd terug bij tante Rosa. Tante Rosa hield van graven in het verleden, en hij wilde niet met haar mee.

Hij kon weer naar het eethuisje en naar zijn eigen supermarkt op de begane grond, maar gek genoeg herinnerde hem dat teveel aan tante Rosa, dus eigenlijk wilde hij er niet meer komen, of in ieder geval voor een tijdje niet, dus hij bleef naar de andere supermarkt gaan.

Tante Rosa zat te diep in hem, Herma ook. Hij wilde niet meer terug het bos in. Hij wilde de wereld in zichzelf ontdekken.

Soms had hij nog nachtmerries over Herma, dat ze aan het schreeuwen was, als een virus, als een pandemie. Dan renden er allerlei kleine mannetjes in het rond, als leprechauns, totaal gewetenloos.

Er was iets in zijn hoofd. Het groeide en groeide maar. Er leek geen kruid tegen opgewassen te zijn.

Schelle stemmen in het hoofd, de stemmen van de alcohol die van bloed tot bloed werden overgedragen door het voorgeslacht, want die waren nu eenmaal geketend aan de drank. Het waren de stemmen van Herma de verschrikkelijke.

Maar tussen de nachtmerries in had hij ook dromen dat hij weer in de schilderskamer van tante Rosa was. Daar sprak hij met wezens van de hemel. Dan keek hij in het rond en zag de schilderijen, hele grote schilderijen, en dan namen ze hem mee naar een nieuwe wereld.

Tante Rosa wist hoe zij het moest doen. Nog steeds had hij gemengde gevoelens. Er werd aan hem getrokken van alle kanten.

Hij kreeg meer en meer het idee dat hij moest vechten voor de dromen van tante Rosa, vechten voor haar wereld, als een galei-slaaf of gladiator. Hij moest haar verf leveren.